

Nr 375.

Av herrar **Röing** och **Hamrin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 342, angående tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket för tiden 1 juli 1920—31 december 1921.

Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 342 föreslås riksdagen under åberopande av bilagt statsrådsprotokoll att

dels medgiva, att ej mindre envar ordinarie befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning än även tjänsteman, förordnad å tjänst på extra stat vid lokalförvaltningen, samt tjänsteman, som erhållit stadigvarande förordnande att bestrida ledig tjänst vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, ävensom tjänsteman, förordnad i omedelbar eller medelbar succession efter sålunda förordnad befattningshavare, må för tiden från och med den 1 juli 1920 till och med den 31 december 1921 komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg med sammanlagt i förenämnda statsrådsprotokoll angivna belopp, för helt år räknat, att utbetalas i sammanhang med lönen,

dels ock för sådant ändamål under sjunde huvudtiteln anvisa ej mindre å *tilläggsstat* för år 1920 ett förslagsanslag av 162,000 kronor, än även på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag av 960,000 kronor.

Propositionen ansluter sig till det av majoriteten i löneregeringskommittén framlagda förslaget, vilket departementschefen anser vara så väl avvägt, som förhållandena medgiva.

Löneregeringskommitténs förslag är emellertid icke enhälligt, i det till detsamma fogats en reservation av principiell innebörd. Reservanten yttrar däri bland annat:

»Så som nu förevarande ärende ligger, synes det mig snarare som om man vid en tillfällig löneförbättring för tullverkets ifrågavarande per-

sonal ej billigtvis kan förfara på annat sätt än man gjort vid den tillfälliga löneförbättringen för personalen inom den övriga civila statsförvaltningen i allmänhet (däribland för övrigt generaltullstyrelsen), nämligen att påbygga den gällande ordinarie avlöningen med ett tillfälligt avlöningstillägg enligt följande skala i tillämpliga delar:

Begynnelsesavlöning kronor	Avlöningstillägg kronor
15,000 och därutöver	2,000
11,000—13,000	1,500
9,000—10,000	1,200
5,800—8,700	1,000
5,600	950
4,000—5,500	900
3,600—3,900	850
3,400—3,500	800
3,000—3,350	750
mindre än 3,000	25 %

En sådan löneförbättring torde draga ungefär 10 % större kostnad än den löneförbättring, kommittén föreslagit.»

Ser man närmare på löneregleringskommitténs förslag, kan man knappast vidgå, att det är fullt lyckligt. Kommittén medgiver, att det lönetillägg, som beviljades åt tullverkets tjänstemän vid 1918 års riksdag, är otillfredsställande, och föreslår därför en fullständig omläggning därav. Kommittén yttrar:

»Löneregleringskommittén har under dessa förhållanden ansett hinder icke böra möta att föreslå en omläggning av det tillfälliga lönetillägget i den riktningen, att detta tillägg kommer att utgå med olika belopp för olika grupper av befattningshavare. I anslutning till vad i detta hänseende gäller ifråga om den tillfälliga löneförbättring, som medgives andra grupper av civila befattningshavare, bör enligt kommitténs mening lönetilläggets belopp stiga i visst förhållande till beloppet av den med olika befattningar förenade fasta begynnelseavlöningen. I betraktande av de synpunkter, som, på sätt nyss är nämnt, gjorde sig gällande, då frågan om lönetillägg åt tullverkets personal förekom till behandling vid 1918 års lagtima riksdag, synas dock lönetilläggen till denna personal böra, med undantag för de lägst avlönade befattningshavarna, sättas något lägre än vad som för närvarande i form av tillfällig löneförbättring utgår till civila befattningshavare i allmänhet med motsvarande avlöning.»

Med de synpunkter, som enligt löneregeringskommittén gjordes gällande ifråga om tullverkets tillfälliga löneförbättring vid 1918 års riksdag, torde kommittén icke avse några andra än de av 1915 års kommission anlagda, då denna avgav sitt förslag till tillfällig löneroglering för kommunikations- och vattenfallsverken samt tullverket. 1915 års kommission hade därvid trott sig finna dels att av högre grads tjänstemän kammar skrivare kunde med fog jämföras med kommunikationsverkens tjänstemän i första lönegraden, dels att tullverkets personal vid senaste definitiva löneroglering blivit relativt väl tillgodosedd, vadan det tilltänkta lönetillskottet för densamma borde, enligt kommissionens mening, kunna hållas inom något snävare gränser än för åtskilliga befattningshavare vid andra verk. På grund härav föreslog kommissionen för tullstatspersonalen ett fast tilläggsbelopp av allenast 300 kronor för varje tjänsteman, medan tillägget för kommunikationsverkens tjänstemän föreslogs skola utgå med minst 500 kronor.

Det är förstaeligt, att detta förslag av tulltjänstemännen uppfattades som en verklig reduktion av den avlöning, som riksdagen tillmätt dem vid den senaste lönerogleringen. Ty såsom lönerogleringskommittén själv mycket riktigt påpekar i sitt förslag till Kungl. Maj:t måste det med det år 1918 medgivna avlöningstillägget hava varit avsett att föra avlöningarna även för denna personal, liksom skedde för kommunikationsverken, upp till den nivå, som motsvarade det allmänna prisläget i mitten av år 1914. Det avsågs med andra ord att justera lönerna efter det förändrade penningvärdet, sådant det inställt sig vid tidpunkten närmast före krigsutbrottet. Men för tulltjänstemännen kunde den inträdda försämringen av reallönen icke vara mindre kännbar än för t. ex. post- eller järnvägstjänstemännen.

Riksdagens beslut i denna sak kännetecknas även av tydlig tveksamhet. Det erinras ävenledes i det propositionen bifogade statsrådsprotokollet om hurusom riksdagen i skrivelse den 22 juni 1918 nr 7 A anförde, att den knappa tid, som stått riksdagen till buds för prövning av den föreslagna lönerogleringen vid tullverket, icke medgivit riksdagen en så ingående behandling av frågan, att därav kunnat dragas bestämda slutsatser vare sig huruvida samtliga de föreslagna provisoriska bestämmelserna vore i allo tillfyllest motiverade eller, i jämförelse med motsvarande bestämmelser för andra statens verk, konsekventa och rättvisa. Då emellertid en provisorisk löneförbättring i ungefär den omfattning Kungl. Maj:t ifrågasatt syntes vara av förhållandena påkallad, hade riksdagen icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Det måste medgivas, att det ligger någonting principiellt oriktigt i

att vid en justering i nominal-lönen efter ett förändrat penningvärde vidtaga sådana ändringar, att den av statsmakterna efter moget övertvägande fastställda grunden för avlöningen av en viss grupp statstjänare faktiskt förskjutes, utan att åtgärden föregås av någon utredning eller densamma sakligt motiveras. Och det är härvidlag att märka, att 1915 års kommission icke företagit någon undersökning av de reella och organisatoriska förutsättningarna för tullverkets lönenivå, då den avgav sitt förslag och ej heller förebragte någon som helst på sakliga skäl fotad motivering. Sedan kommissionen avgav sitt yttrande, har emellertid en dylik utredning företagits av 1914 års tullkommission, åt vilken Kungl. Maj:t sedermera anförtrodde utredningen av frågan om tullverkets definitiva lönerreglering. I sitt nyligen avgivna förslag har tullkommissionen också kommit till helt andra slutsatser beträffande principerna för tullpersonalens avlöning än 1915 års kommission. Tullkommissionen anser sålunda, att de skäl, som hittills lagts till grund för tullverkets särställning i avlöningshänseende, äro alltjämt i full utsträckning giltiga.

Det är här icke meningen att föreslå riksdagen att ingå på en prövning av grunderna för tullverkets definitiva placering på löneskalan. Denna fråga kommer med all säkerhet att föreläggas nästa års riksdag till avgörande i samband med frågan om tullverkets omorganisation, och ett dylikt förslag skulle således utan allt tvivel innebära ett obehörigt föregripande. Å andra sidan torde det icke kunna bestridas, att riksdagen, därest den skulle godkänna propositionen i oförändrat skick, därmed själv skulle fögripa det slutliga avgörandet. Det är nämligen tydligt, att om man i likhet med löneregeringskommittén å ena sidan principiellt ansluter sig till vad i detta hänseende medgivits andra grupper av civila befattningshavare men å andra sidan föreslår en nedsättning av den för dessa allmänt tillämpade skalan utan andra skäl än de ovan nyss berörda, då ingriper man faktiskt och på förhand i tullverkets realavlöning.

Det kan knappast antagas, att riksdagen skulle med gillande hava mottagit ett förslag, som ginge ut på att vid utnätande av *dyrtidstilläggen* ingripa på dylikt sätt i de bestående lönerelationerna mellan olika tjänstemannakategorier. De tillfälliga löneförbättringarna äro emellertid i grund och botten ingenting annat än dyrtidstillägg för reglering av den före kriget inträdda förändringen i penningvärdet. Konsekvensen bjuder därför att nu, då frågan om tullverkets tillfälliga löneförbättring återupptages och under tiden ett bättre avvägt system för dylika lönejusteringar av riksdagen gillats och antagits, detta system tillämpas även på tullverket utan någon som helst förändring av den skala, som ansetts böra tillämpas för övriga civila tjänstehavare — med undantag för de definitivt reglerade

kommunikationsverken — detta så mycket mera som en eventuell sänkning härvidlag göres ytterligare kännbar genom sin inverkan på det verkliga dyrtidstillägget eller kristidstillägget.

Det bör slutligen erinras om att den av 1915 års kommission som relativt hög antagna avlöningsnivån för tullverket i verkligheten var föga lysande. Som bekant tillämpades vid tullverket under årtiondena närmast före den sista definitiva löneregleringen ett oerhört utsträckt extra ordinarie-system. Det var under denna period regel, att en tulltjänsteman uppnådde ordinarie anställning först efter en extra tid av 10 à 12 år, ofta ännu längre tid. Det är tydligt, att detta måste utöva ett synnerligen olyckligt inflytande på kårens hela ekonomiska position. Tullverkets och riksbankens avlöningar hava i mångt och mycket plägat jämföras på grund av det med deras uppgifter förenade stora ekonomiska ansvaret. Men på grund av sagda extrasystem hade enligt en år 1908 företagen undersökning utvecklingen gått därhän, att det krävdes en tjänstgöring av 31 à 33 år för att i tullverket nå samma medelavlöning (4,500 kronor), som en riksbankstjänsteman nådde efter 16 à 18 års tjänstgöring. Som bevis för huru föga de dåvarande avlöningsförmånerna räckte till för en familjs försörjande kunde också anföras, att av alla i Stockholm den 1 april 1908 tjänstgörande 48 kammarskrivare 60 % voro ogifta! Den yngste var över 39 år. Det torde också stå högt över varje tvivel, att den tullverket vid senaste reglering tillmätta löneskalan var motiverad av den mest trängande nödvändighet och ingalunda hade karaktären av något slags överflöd.

Det kan säkerligen utan överdrift sägas, att man på många håll inom tullkåren ännu har att kämpa med följderna av en under verkets långa depressionsperiod förvärvad svag ekonomi. En derangerad ekonomisk ställning repareras i dessa tider icke så fort eller lätt med de resurser, som en tjänstemannalön erbjuder. Tulltjänstemännen äro också såväl direkt som näringsfrihetsförordningen som indirekt genom sin grannliga ställning till affärsvärlden hårt kringskurna i sina möjligheter att vare sig genom eget eller familjemedlemmars arbete förbättra sin ställning, ja, ha icke ens ansetts böra få bilda kooperativa föreningar.

Det torde vara förståeligt, att man under dylika förhållanden inom tulltjänstemannakretsar med bestörtning och förstämning iakttager, huru gång på gång lönerna justeras efter en princip, som ger mindre hjälp åt tulltjänstemännen än åt andra. Det kan ock — alldeles frånsett det principiella i saken — med skäl frågas, om det är så lyckligt att godtaga ett sådant förslag, som måste verka allt annat än uppmuntrande på arbetsglädjen. Det bör ihågkommas, att tullverket, efter att förut under kris-

tiden ha fyllt sitt ansträngande och ytterst ömtåliga värv att övervaka landets sjöfart och export (förutom givetvis importen), nu har att med en på grund av omorganisationen minskad personal mottaga en trafik av så intensiv art, att den därpå belöpande uppbörden med i det närmaste 50 % överstiger den hittills största. År 1913 var nämligen uppbörden omkring 71 miljoner, men år 1919 över 100 miljoner, och rörelsen visar för närvarande inga tecken till avmattnig. Förhållandena äro så mycket mera påkostande, som rekryterings- och befodringsförhållandena under pågående omorganisation icke kunnat rationellt ordnas, utan verket måste fungera med tillhjälp av en stor kår av obefordrade extraordinarier samt tillfälliga biträden.

På grund av det anförda få vi således hemställa,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 342 med den ändring, som föreslagits i den till löneregleringskommitténs förslag fogade, här ovan anförda reservationen.

Stockholm den 8 april 1920.

Erik Röing.

Felix Hamrin.
